

**Z. Gloger Wolomin International
and Regional Cooperation University**

International Multidisciplinary Conference

**SCIENCE AND TECHNOLOGY OF THE PRESENT
TIME: PRIORITY DEVELOPMENT DIRECTIONS
OF UKRAINE AND POLAND**

19–20 October

Volume 1

**Wolomin,
Republic of Poland
2018**

International Multidisciplinary Conference «Science and Technology of the Present Time: Priority Development Directions of Ukraine and Poland» Wolomin, Republic of Poland, 19–20 October 2018. Volume 1. Wolomin: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2018. 184 pages.

Chief editor – prof. nadzw. dr Janusz Kowalski

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.
The reference is mandatory in case of republishing or citation.

SOCIAL COMMUNICATIONS

Українсько-польські взаємини на різних етапах історії:

історико-краєзнавчий огляд газетних публікацій Тернопільщини

Пелешок О. О......154

PHILOLOGICAL SCIENCES

Гендерна чутливість китайської мови

Білянiна В. І.157

Діалектні тексти як джерело студіювання

українських східностепових говірок

Дворянкін В. О.160

Терміносистема українського синтаксису у вишівській лінгводидактиці

Іваницька Н. Л., Круш Т. А.164

The colorative «white» in Italian

Lozenko V. V......167

Об актуальности исследования категорий художественного времени

и художественного пространства в первых циклах Н. В. Гоголя

Павельева А. К.169

Методика дистанційного навчання латинської мови

для студентів-юристів

Ситько О. М......172

CULTUROLOGY

«Театр» блазнів як феномен європейської культури:

соціокомунікативний аспект

Прокопович Л. В.176

Український музично-драматичний театр і польський театр

в контексті простору діалогу культур

Ян І. М.179

CULTUROLOGY

«ТЕАТР» БЛАЗНІВ ЯК ФЕНОМЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: СОЦІОКОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ

Прокопович Л. В.

кандидат технічних наук,

доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури

Одеський національний політехнічний університет

м. Одеса, Україна

Погляд на театральність життя не лише як на культурний феномен, а й як на дослідницьку парадигму [1] передбачає дослідження такої поведінкової риси (або стратегії), як артистизм. Якщо театралізацію життя розглядати як форму соціальної комунікації, то слід визнати, що артистизм сприяє підвищенню ефективності такої комунікації [2].

Зважаючи на те, що визначення поняття «артистизм» досі залишається проблемним і дискусійним [3], дослідження його природи і проявів у «театрі» життя є актуальними.

В цьому аспекті певний інтерес викликає інститут блазнів, який сформувався у середньовічній Європі.

Інститут, або «театр», блазнів формувався під впливом такого різновиду масових ритуалів, як Сатурналії. На це вказує зовнішній вигляд блазнів, типовим аксесуаром костюму яких був ковпак із дзвониками. Три довгих його кінця символізували осячі вуха та хвіст – атрибути карнавальних костюмів під час римських Сатурналій та «ослячих процесій» раннього Середньовіччя.

І Сатурналії, і «ослячі процесії» були пов'язані з ідеєю перевероту всіх норм, коли на короткий термін слуги ставали панами, а пани – слугами, коли відмінялися всі традиційні табу, коли мінялись місцями серйозне і блазнівське. Сатурналії – свого роду обрядове повернення у «золоте століття», до повноти сакрального, яке існувало до введення обмежень.

А ще Сатурналії, як свята на честь Сатурна – бога землеробства та плодючості землі, присвячувались зібраному врожаю. Ця семантика теж була своєрідно представлена в екіпіровці блазнів. В руках вони часто тримали брязкальце – паличку, до якої прив'язували бичій пузир з насипаним в нього горохом. Це приладдя було у блазнів ще з часів Стародавнього Риму. Воно виступало в якості фалічного символу (з часом – як засіб посоромлення). До того ж горох, який у давнині вважався символом плодючості, також асоціювався із тілесним низом. На Русі блазні прикрашали себе ще й гороховою соломою, звідки, власне, і пішла назва «шут гороховый» [4].

Вся ця атрибутика мала візуально позначати особливий статус блазня, людини, яка не лише мала розважати публіку і короля (до професійних навичок блазнів входили гра на музикальних інструментах, жонглювання, загадування загадок, акторська майстерність), а й виконувала специфічні функції при королівському дворі.

Блазень був символічним близнюком короля (як типовий міфологічний трикстер [5]). Йому дозволялось більше, ніж будь-кому. Під виглядом жарту він міг говорити про те, про що іншим говорити було заборонено. В ті часи через відсутність свободи слова вельможі не могли критикувати короля, а король не завжди міг дозволити собі відкрито критикувати впливових осіб. За них це робили блазні. Через кривляння, жартівливі балачки дурнів представники середньовічної еліти доводили до відома короля та решти свої претензії, критику, скарги або ризиковані пропозиції.

Звичайно ж, робити це доводилось у завуальованій формі. Бо, незважаючи на те, що блазні (як і герольди) мали недоторканність, серйозно карати їх було дурним тоном, такі випадки все ж траплялись. Якщо блазні перетинали межі дозволеного, наказували їх, а не вельмож.

В цих умовах саме артистизм допомагав блазням сказати все, що треба, і при цьому не викликати гнів у короля та інших можновладців.

При такому подвійному становищі, коли «ліцензія на правду» нібито є, але ж в будь-який момент може бути скасована, артистизм проявляється як явище ситуативне. При незмінних «декораціях» та «ролях» підтекст «вистави» може виявитись яким завгодно.

Таким чином, можна зробити висновок, що блазні при королівських дворах виконували важливу комунікативну функцію – вони були своєрідними ретрансляторами інформації, яка виходила за нормативні рамки.

Це робило блазнів героями фольклору, народними улюбленцями, а іноді – навіть символами.

Яскравий приклад знаходимо в історії Польщі. У польському фольклорі збереглося ім'я блазня Станьчика, як гострослова, який висміював актуальні політичні події і згодом став символом патріотизму.

Саме це поєднання рис особистості і міфологізованого образу намагався передати в картині «Блазень Станьчик на балу у королеви Бони у Вавелі» (1862) польський художник Ян Матейко. Наділивши блазня рисами власної зовнішності, Ян Матейко натякає, що положення блазня схоже із положенням митця у суспільстві: він повинен розважати публіку і, водночас, говорити правду. Хоч правду цю не завжди чують.

Адже в цьому і полягає артистична майстерність блазня – говорити правду так, щоб люди вірили і не вірили, щоб не могли під маскою веселого балакуна розгледіти живий розум, завжди готовий до імпровізації, проникливості, а може, хтозна, й політичну прозорливість. Бо виникають іноді ситуації, коли всі міняються місцями і ролями. Як і в момент, зафіксований у картині, – біля кресла, в якому сидить Станьчик, на столі лежить рапорт про падіння Смо-

ленську в 1514 році. Станьчик тут єдиний, хто сумує з цього приводу. Решта продовжує веселитися на балу. Втім, смуток свій блазень не покаже нікому. Вийшовши знов до публіки, він буде кривлятися, блазнювати, як належить придворному дурню.

Чому саме блазню довіряють оприлюднювати незручну правду, важливі, але ризиковані пропозиції? Тому, що, щоб він не казав, його неможливо ошельмувати, дискредитувати. Будь-кого можна ошельмувати, оголосивши блазнем. А блазень – і є блазнем. В нього немає репутації, щоб її втрачати.

Це дуже зручний спосіб «вбросу» нових ідей в інформаційний простір суспільної думки.

Тому, незважаючи на те, що з приходом епохи Просвітництва та Реформації традиція найму блазнів припинилась, зовсім це явище не зникло: в сучасному політичному «театрі» час від часу з'являються «блазні», які виконують ті ж самі соціокомунікативні функції. Для чого користуються таким самим професійним артистизмом.

Отже, аналіз функцій блазнів у придворно-політичному «театрі» дає підстави вважати, що артистизм часто проявляється в ситуаціях (зокрема, інформаційно-комунікативних), коли порушуються деякі правила, перетворюючи ці ситуації на гру або «спектакль».

Все це дає підстави розглядати артистизм як важливу складову театральності, яка дозволяє в умовах публічності вирішувати різноманітні культурні та соціальні завдання.

Література:

1. Прокопович Л.В. Парадигма театральности в исследованиях социокультурной коммуникации. Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали десятої міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 листопада 2017 р.). Одеса, 2017. С. 21–22.
2. Прокопович Л.В. Исследование театральности как черты коммуникативных функций литературных трикстеров. ScienceRise. 2017. № 10(39). С. 24–27. DOI: 10.15587/2313-8416.2017.112348.
3. Прокопович Л.В. Исследование артистизма и театральности в спорте как в культурной практике. Молодой ученый. 2018. № 7(59). С. 350–353.
4. Почему шут гороховый? Вокруг света. URL: <http://www.vokrugsveta.ru/quiz/687/> (дата звернення 16.09.2018).
5. Радин П. Трикстер. Исследование мифов североамериканских индейцев. Санкт-Петербург: Евразия, 1999. 288 с.

The project was implemented with the support of

The Center for Ukrainian-European Scientific Cooperation is a non-governmental organization, which was established in 2010 with a view to ensuring the development of international science and education in Ukraine by organizing different scientific events for Ukrainian academic community.

The priority guidelines of the centre for ukrainian-european scientific cooperation

1. International scientific events in the EU

Assistance to Ukrainian scientists in participating in international scientific events that take place within the territory of the EU countries, in particular, participation in academic conferences and internships, elaboration of collective monographs.

2. Scientific analytical research

Implementation of scientific analytical research aimed at studying best practices of higher education establishments, research institutions, and subjects of public administration in the sphere of education and science of the EU countries towards the organization of educational process and scientific activities, as well as the state certification of academic staff.

3. International institutions study visits

The organisation of institutional visits for domestic students, postgraduates, young lecturers and scientists to international and European institutes, government authorities of the European Union countries.

4. International scientific events in Ukraine with the involvement of EU speakers

The organisation of academic conferences, trainings, workshops, and round tables in picturesque Ukrainian cities for domestic scholars with the involvement of leading scholars, coaches, government leaders of domestic and neighbouring EU countries as main speakers.

Contacts:

Head Office of the Center for Ukrainian-European Scientific Cooperation:

88017, Uzhhorod, 7, Malovnycha Str., Office 2

+38 (066) 421 55 76

info@cuesc.org.ua

www.cuesc.org.ua

International Multidisciplinary Conference «Science and Technology of the Present Time: Priority Development Directions of Ukraine and Poland» Wolomin, Republic of Poland.

19–20 October 2018

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Lacplesa iela 41A, Rīga, LV-1011

Iespiests SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2018. gada 20. novembris
Tirāža 100 eks.